

Una *capsa* de sabates

(ALDC, II, 209. Una *capsa* de sabates)

El llat. CAPSA ‘capsa, caixa’ ha donat en català dos resultats, un de culte, *capsa*, i un altre de popular, *caixa*, que seria resultat del canvi de CAPSA en *CACSA, amb vocalització de la C implosiva (**caissa*) i ulterior palatalització de la [s] (*caixa*), com IPSE > *ICSE > *eix*. Els dos mots tenien semes en comú, però *capsa* es distingia de *caixa* per la seva dimensió (compareu “*caxa* de III quintals” amb “*capça* d’obra de Limotges” del cat. ant.); *capsa* es manté en gran part del cat. continental i en balear (aquí amb la var. assimilada *catsa*), mentre que *caixa* (i eventualment *caixeta*) ha sofert una homonimització semàntica amb *capsa* ocupant

el lloc d’aquesta, ajudant-hi el contacte amb el castellà, que només té *caja* per als dos conceptes. El ross. *buata* és un manlleu al fr. *boîte* (< *boiste* < llat. pop. *BUXITA, var. del baix llat. BUXIDA, acusatiu de BUXIS, llat. cl. PYXIS ‘capsa, estoig’) i l’alg. *escàtola* (pron. *ascàtura* 85), un tribut a l’it. *scatola* (< llat. med. CASTULA, amb metàtesi); aquests estrangerismes (*buata*, *escàtola*, *caixa* en lloc de *capsa*) poden haver-se implantat a través de la compra a les botigues dels referents de menor dimensió (de sabates, de compassos, de mistos). Per a més detalls, veg. VENY, 1978: 108-112.

